

A decorative graphic consisting of numerous thin, parallel green lines that curve and flow from the top left towards the bottom right, creating a sense of movement and organic form.

Salon kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024

Päivitys vuodelle 2024

[Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma \(VASU\) 2021-2024](#)

[Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020-2024](#)

[Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020-2024, päivitys vuosille 2023-2024](#)

[Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma 2020-2024, päivitys vuosille 2023-2024](#)

[Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma \(EHO\) 2015-2024, päivitys vuodelle 2024](#)

Sisälllys

Sisälllys	3
1.Ympäristöterveydenhuollon päämäärät	4
2. Toimialue ja toimivalta.....	4
3. Valvonnan voimavarat ja tehtäjako.....	5
4. Koulutus	6
5. Valvontakohterekisteri ja tietojärjestelmä	6
6. Laadunhallinta	6
7. Häiriötilanteisiin varautuminen ja toiminta häiriötilanteissa	7
8. Viestintä ja tiedotus	7
9. Valvonnan maksullisuus	8
10. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	8
11. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	9
12. Elintarvikevalvonta	9
12.1 Valvontakohteet.....	10
12.2 Alkutuotannon rekisteröinti.....	10
12.3 Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan rekisteröinti ja elintarvikehuoneiston hyväksyminen	10
12.4 Säännöllinen valvonta	11
12.5 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja projektit	12
12.6 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen	13
12.7 Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti.....	13
13. Terveystensuojelu	13
13.1 Valvontakohteet.....	14
13.2 Tarkastusten sisältö	14
13.3 Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika	14
13.4 Näytteenotto	15
13.5 Valvontasuunnitelman painopisteet.....	17
14 Tupakkalain valvonta	18
14.1 Tupakkalain suunnitelmallinen valvonta suunnitelmakaudella	19
14.2 Nikotiinivalmisteiden valvonta.....	20
15. Valvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi	20
 Liite 1 Elintarvikelain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastukset ja ajankäyttö	
Liite 2 Terveystensuojelulain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastukset ja ajankäyttö	
Liite 3 Tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastukset ja ajankäyttö	

1.Ympäristöterveydenhuollon päämäärät

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ehkäisy.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ruokavirasto ja Valvira ovat valmistelleet ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2020–2024. Valviran tupakkalain valtakunnallinen valvontaohjelma on laadittu vuosille 2020-2024. Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma on laadittu vuosille 2021-2024 samoin kuin elintarvikeketjun monivuotinen valtakunnallinen valvontaohjelma, VASU. Eläinlääkintähuollon valtakunnalliseen ohjelmaan 2015-2024 (EHO), on tehty päivitykset vuodelle 2024.

Ohjelmakauden teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Valvontaohjelmien tavoitteena on kehittää ja yhtenäistää ympäristöterveydenhuollon ohjausta kunnille ja muille valvontaviranomaisille sekä lisätä valvonnan vaikuttavuutta ja laatua yhtenäistämällä valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti. Maakuntauudistuksen valmistelutyö tiivistä yhteistoimintaa Varsinais-Suomen valvontayksiköiden välillä ja yhteistyötä on tarkoitus jatkaa ja yhdenmukaistaa valvontaa maakunnan alueella.

2. Toimialue ja toimivalta

1.1.2023 alkaen toimialueena ovat olleet Salon ja Someron kaupunkien alueet. Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät siirrettiin maakunnallisille hyvinvointialueille, jotka aloittivat toimintansa vuoden 2023 alusta. Someron ympäristöterveydenhuollon palvelut tuottaneen Forssan seudun terveydenhuollon kuntayhtymän toiminta loppui ja Someron oli hankittava palvelut Varsinais-Suomen maakunnan puolelta. Salon kaupungin ja Someron kaupungin kesken muodostettiin sopimusperusteinen yhteistoiminta-alue ympäristöterveydenhuollon palvelujen tuottamiseksi alueella siten, että Salon kaupunki on toiminut 1.1.2023 alkaen alueen palvelut järjestävänä ns. vastuukuntana.

Salon kaupungin rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu, maaseutupalvelut ja ympäristöterveydenhuolto muodostavat 1.1.2024 alkaen yhdessä rakennus- ja ympäristövalvonnan palvelualueen, joka kuuluu elinvoimapalveluiden toimialaan. Rakennus- ja ympäristövalvonnan palvelualue toimii rakennus- ja ympäristölautakunnan alaisuudessa. Lautakunnassa on 13 Salon ja 2 Someron edustajaa. Someron edustajilla on oikeus osallistua ainoastaan ympäristöterveydenhuollon asioiden käsittelyyn.

Ympäristöterveydenhuolto jakaantuu terveysvalvontaan ja eläinlääkintähuoltoon.

Ympäristöterveydenhuolto vastaa myös Salon kaupungin löytöeläinpalveluiden järjestämisestä.

2023 aloittanut hallitus on linjannut ympäristöterveydenhuollon järjestämisestä seuraavaa:

1. Ympäristöterveydenhuolto ei siirry hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle tällä hallituskaudella vaan jatkaa kuntapohjaisena.
2. Vuoden 2023 loppuun mennessä sosiaali- ja terveysministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö tekevät hallitukselle selvityksen tarpeesta muuttaa ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminnasta annettua lakia (410/2009) siten, että yhteistoiminta-alueiden minimikoko laajennettaisiin nykyisestä. Nykyisellään ympäristöterveydenhuollon yksiköillä tulee olla käytettävissään vähintään 10

henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit.

3. Samalla selvitetään, tulisiko mahdollistaa tehtävän hoitaminen hyvinvointialueilla kuntien sijaan, jos kaikki hyvinvointialueen kunnat ovat mukana ja hyväksyvät sen. Rahoituspohja ja järjestämisvastuu kuitenkin säilyisivät kunnalla.

Salossa on asukkaita n. 51 000 ja Somerolla 8 500. Alueella ei ole suurta elintarviketeollisuutta. Sen sijaan alueella on paljon pieniä elintarvikealan yrityksiä, mm. liha-, kala- ja maitoalan elintarvikehuoneistoja, ravintoloita, ammattikeittiöitä ja myymälöitä, joiden neuvominen ja valvonta vievät runsaasti tarkastajien työaika. Lisäksi valvontakohteina on kasvisten sekä eläinperäisten tuotteiden alkutuotantopaikkoja, kouluja, päivä- ja vanhainkoteja, vesilaitoksia, uimahalli, uimarantoja, sekä erilaisia eläintauti- ja eläinsuojelulain alaisia valvontakohteita

Ympäristöterveyspäällikkö päättää ympäristöterveydenhuollon sisäisestä työnjaosta. Jokainen vastaa ensisijaisesti oman vastuualueensa tehtävistä. Toimivaltaa on delegoitu viranhaltijoille joustavan työskentelyn mahdollistamiseksi. Ympäristöterveydenhuollon toimivallan delegointipäätös on päivitetty joulukuussa 2022 vastaamaan 1.1.2023 tulleita muutoksia.

Mikäli voimassaolevia määräyksiä ei noudateta, viranomaisen tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin määräysten noudattamisen varmistamiseksi. Pakkokeinojen käyttö kuvataan ympäristöterveydenhuollon laatu-järjestelmässä ja ohjeena käytetään Ruokaviraston opasta elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa. Hallinnollisille pakkokeinoille on valvontayksikössä Ruokaviraston ja Valviran laatimien mallilomakkeiden mukaisia lomakepohjia.

3. Valvonnan voimavarat ja tehtäväjako

Ympäristöterveydenhuollossa on 6 terveystarkastajan, 5 kaupungineläinlääkäriin ja 2 valvontaeläinlääkäriin virkaa, toimistosihiteeri ja ympäristöterveyspäällikkö. Somero yhteistyöhön liittyen perustettiin lisäksi uusi terveystarkastajan virka, joka kuitenkin täytetään sille talousarvioon varattujen määrärahojen mukaisesti. Vuodelle 2024 määrärahaa on varattu 4 kk:n tarvetta varten. Ympäristöterveydenhuollon laskennalliset resurssit vuodelle 2024 ovat yhteensä 15,3 htv.

Eläinlääkintähuollossa osa-aikatyö vähentää eläinlääkäripalveluiden käytössä olevaa resurssia noin 0,6 htv verran. Lisäksi löytöeläintoimintaan lasketaan ympäristöterveyspäällikön ja toimistosihiteerin resurssista yhteensä n. 0,1 htv. Käytännössä vuonna 2024 käytössä oleva resurssi on siten 14,6 htv.

Työajan laskennallinen jakauma on kuvattu **taulukossa 1**.

Taulukko 1. Työajan laskennallinen jakauma eri osa-alueille

Toimiala	htv	htpv
Elintarvikevalvonta	3,0	660
Terveystarkastajan mukainen valvonta	3,1	682
Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta	0,4	88
Eläinlääkäripalvelut ja päivystys	4,3	946
Eläinten hyvinvoinnin valvonta ja eläintautivalvonta	2,1	462
Toimistosihiteerin tehtävät	1	220
Hallinnolliset tehtävät	0,7	154

Yhteensä	14,6	3212
-----------------	-------------	------

Terveystarkastajista kolme hoitaa terveydensuojelulain mukaista valvontaa ja kolme tarkastajaa tekee pääasiassa elintarvikevalvontaa. Tupakkalain mukainen valvonta jaetaan usean tarkastajan kesken. Someron toisen kaupungineläinlääkäriin (hygieenikko) tehtävänkuvaaan kuuluu elintarvikehuoneistojen ja eläintilojen alkutuotannon valvontaa 20 % työajasta. Lisäksi ympäristöterveyspäällikkö osallistuu eläinperäisiä elintarvikkeita valmistavien laitosten ja muiden elintarvikehuoneistojen valvontaan.

Eläinlääkintähuollon henkilöresurssit, vastualueet ja tehtävänjako on tarkemmin kuvattu eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmassa.

Terveysvalvonnassa on suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tehtäviä, joita ei voida ennakoita, mutta joiden tekemiseen on varattava aikaa. Tällaisia ovat esimerkiksi uusintatarkastukset, ruokamyrkytys- ja vesivälitteiset epidemiat ja häiriötilanteiden selvittämiset, hakemusten ja ilmoitusten käsittely, lausunnot ym. asiantuntijatehtävät, asiakasvalitusten selvittäminen, neuvonta ja ohjaus sekä Ruokaviraston, muiden keskusviranomaisten ja aluehallinnon toimeksiannot. Paikallisille yhteisöille (esim. koulut ja yhdistykset) pidetään asiantuntijaluentoja kysynnän mukaan. Terveydensuojelussa koulujen, päiväkotien ja asuntojen sisäilma-asiat sekä muut asunnontarkastukset vievät yhden terveystarkastajan työajan lähes kokonaan. Myöskään nämä tehtävät eivät kuulu suunnitelmalliseen valvontaan.

Myös laatujärjestelmän ylläpito, valvontasuunnitelmien laatiminen, näytteenotto, näytetulosten käsittely sekä valvonnan raportointi kuluttavat resursseja. Mitoituksessa on huomioitava lisäksi valvontakäynteihin liittyvä matkustusaika, joka ei sisälly tarkastukseen käytettävään keskimääräiseen aikaan.

Terveysvaaraa aiheuttavat tilanteet näytteenottoineen asetetaan aina etusijalle suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan.

4. Koulutus

Valvontaviranomaisen on varmistettava, että henkilökunnalla on riittävä osaaminen ja että osaamista pidetään tarvittaessa yllä säännöllisellä koulutustarpeella. Suunnitelman lähtökohta on koulutustarve. Koulutussuunnittelussa otetaan huomioon viranhaltijoiden erikoistumisesta eri osa-alueille johtuvat koulutustarpeet. Kehityskeskustelujen yhteydessä tehdään jokaisen työntekijän kanssa osaamiskartoitus, minkä pohjalta myös arvioidaan koulutustarpeita.

Koulutusta varsinaisten koulutuspäivien lisäksi on myös muu ammattitaidon edistäminen, kuten esim.

- Ruokaviraston valvontaverkostoihin osallistuminen
- valvontaohjelman käyttöön liittyviin "Vatin ajankohtaisiin" –verkkotapaamisiin osallistuminen
- laatujärjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen liittyviin "Kysy LaatuNetistä" – verkkotapaamisiin osallistuminen.
- aluehallintoviraston työnohjauspäivät ja työkokoukset

Koulutuksessa hyödynnetään mahdollisimman paljon verkossa ja etäyhteyden välityksellä tapahtuvaa koulutusta.

Ympäristöterveydenhuollon koulutusperiaatteita käsitellään myös kaupungin vuosittain päivitettävässä palvelualuekohtaisessa koulutussuunnitelmassa. Siellä on huomioitu erityisesti Salon kaupungin tarjoamat koulutuspalvelut. Eläinlääkintähuollon koulutusta käsitellään myös eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmassa.

5. Valvontakohderekisteri ja tietojärjestelmä

Valvontahenkilöstön käytössä on ollut vuoden 2019 alusta valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI, jota Ruokavirasto hallinnoi ja kehittää. Vuonna 2020 VATI:ssa otettiin käyttöön sähköinen asiointipalvelu Ilppa. Tietojärjestelmään kerätään keskitetysti kaikki valvontakohteisiin liittyvät tiedot (toimijan tiedot, toimintalajit ja toiminnan laajuus, tarkastuspöytäkirjat, näytteenottotiedot jne.). VATI –tiedonhallintajärjestelmä on verkkopohjainen. Eläinlääkintähuollon tiedonhallintajärjestelmät käsitellään eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmassa.

6. Laadunhallinta

Laatujärjestelmän avulla pyritään yhdenmukaiseen valvontakäytäntöön, valvonnan tulosten raportoinnin ja dokumentoinnin selkeyteen ja ajanmukaiseen tasoon. Laatujärjestelmä takaa erilaisten mittaustulosten luotettavuuden ja toistettavuuden. Laatujärjestelmän ylläpitämiseksi ja laadunhallinnan toteuttamiseksi ympäristöterveydenhuollolla on käytössä LaatuNet-ohjelmisto. LaatuNet on valtakunnallinen selainpohjainen järjestelmä, joka sisältää valtakunnallisia toimintaohjeita, laatukriteereitä ja mittareita. Järjestelmään voidaan tehdä myös valvontayksikön omia tai esim. maakunnan alueella yhteisesti sovittuja toimintaohjeita ja näin yhdenmukaistetaan valvontaa.

Laadunhallintatyötä jatketaan vuonna 2024 tekemällä suunnitelmallisia sisäisiä auditointeja, joilla parannetaan toiminnan asiakaslähtöisyyttä ja lainsäädännön vaatimuksenmukaisuuden toteutumista. Lisäksi osallistutaan valvonnan valtakunnallisiin interkalibrointeihin. Laadunhallinta on osa jokapäiväistä toimintaamme. Riippumaton ulkoinen auditointitaho (LaatuNet) arvioi toiminnan laatua.

Asiakaspalautetta kerätään sähköisen palautekysely-linkin kautta, joka lähetetään tarkastuskertomusten yhteydessä asiakkaille. Myös vastaanotoilla käyvillä asiakkailla on mahdollisuus antaa asiakaspalautetta käytössä olevan QR-koodilinkin kautta. Mahdollisista luotettavuuttamme vaarantavista reklamaatioista ja niiden käsittelystä sekä korjaavista toimenpiteistä tiedotetaan myös ympäristöterveydenhuollon ylemmälle johdolle.

Laadun parantamiseen kuuluu, että jokainen työntekijä havainnoi mahdollisia sisäisiä ja ulkoisia poikkeamia työssään. Havaitut poikkeamat kirjataan ja käsitellään yksikön sisäisissä palaverissa. Poikkeama-analyyseissä selvitetään poikkeaman juurisyy ja pyritään vastaavanlaisten virheiden toistumisen ehkäisemiseen.

Someron kaupungin ympäristöterveydenhuollon liittyessä osaksi Salon ympäristöterveydenhuoltoa, laadunhallinnassa kiinnitetään erityistä huomiota toimintatapojen yhdenmukaistamiseen.

7. Häiriötilanteisiin varautuminen ja toiminta häiriötilanteissa

Elintarvike- ja terveydensuojelulaissa on määräykset siitä, että kunnan on ennakolta varauduttava häiriötilanteisiin. Ympäristöterveydenhuollon suunnitelma on osa kaupungin valmiussuunnitelmaa. Ympäristöterveydenhuollon yleinen valmiussuunnitelma on päivitetty vuonna 2022. Valvontasuunnitelma päivitetään vuoden 2024 aikana. Todennäköisimpiä häiriötilanteita ovat epäilyt ruokamyrkytyksistä sekä talous- tai uimavesiperäiset epidemiat. Vuonna 2021 päivitettiin ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi sekä häiriötilannesuunnitelma uimaveden laadun turvaamiseksi. Terveysvalvonnalla on myös toimintaohjeet ruokamyrkytysten selvittämiseksi. Ohjeet ovat sekä paperitulosteina että sähköisessä muodossa. Suunnitelmat päivitetään Salon ja Someron välisestä ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintasopimuksesta johtuen uudelleen vuoden 2024 aikana.

Elintarvikkeiden ja talousveden aiheuttamien epidemioiden selvittämistä varten on selvitystyöryhmä, jonka kokoonpanossa on huomioitu Varsinais-Suomen hyvinvointialueen sekä Salon ja Someron ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen aiheuttamat muutokset. Työryhmässä on elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaisen lisäksi mukana tartuntataudeista vastaavia henkilöitä sekä vesilaitoksen edustaja. Kaikilla työryhmän jäsenillä on varajäsen. Työryhmä kokoontuu normaalisti pari kertaa vuodessa epidemiavalmiuden ylläpitämiseksi. Kokouksissa päivitetään yhteystiedot ja käydään läpi ohjeistusta ja mahdollisia epidemia- tai terveysvaaraa aiheuttaneita tapauksia. Työryhmän

tehtävänä on huolehtia epidemian selvittämiseksi vaadittavien epidemiologisten ja laboratoriotutkimusten suorittamisesta, huolehtia epidemian hallintaa tähtäävien toimenpiteiden yhteensovittamisesta, vastata tiedonkulusta eri viranomaisien, asiantuntijoiden sekä laboratoriodien välillä, tiedottaa epidemiasta väestölle ja tiedotusvälineille sekä tehdä tarvittavat ilmoitukset ja selvitykset. Lisäksi pidetään kerran vuodessa Varsinais-Suomen hyvinvointialueen Varhan ja kaikkien Varsinais-Suomen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden yhteisen epidemiatyöryhmän kokous.

8. Viestintä ja tiedotus

Salon kaupungilla on oma viestintäohje, joka on päivitetty 28.8.2017. Siinä on käsitelty mm. viestinnän tavoitteita, vastuita ja organisointia, kaupungin sisäistä ja ulkoista viestintää. Lisäksi kaupungilla on omat sosiaalisen median ohjeet KH 28.8.2017.

Ympäristöterveydenhuollon häiriötilanneviestintäohjeistus on tallennettu sekä sähköisesti että paperisena tulosteena toimistossa säilytettävään kansioon. Ohjeistuksessa on käyty lyhyesti läpi häiriötilanneviestintää, määritelty tiedottamisen vastuuhenkilöt, tehty valmiita malleja tiedotteista sekä koottu tärkeimpien toimijoiden, kuten epidemiatyöryhmän, kaupungin johtoryhmän, palveluvastaavien, poliisin ja pelastuslaitoksen yhteystiedot sekä terveystieteiden keskuksen ja sairaaloiden, hoitokotien, koulujen ja päiväkotien sekä tärkeimpien yritysten yhteystiedot. Valvontakohteiden yhteystiedot löytyvät VATI-ohjelman kortistosta. Ympäristöterveydenhuollolla on käyttöoikeudet kaupungin Facebook-sivuille. Ympäristöterveydenhuollolla on käytössään viranomaisviestintään käytettävä VIRVE – puhelin.

Ympäristöterveydenhuolto on yhdessä kaupungin viestinnän, tietohallinnon ja vesilaitoksen kanssa kehittänyt tekstiviestipalveluun perustuvaa häiriötilanneviestintää. Palveluun voivat liittyä kaikki kaupungin asukkaat. Viestipalvelu on otettu käyttöön alkuvuodesta 2018. Palvelun tunnettavuutta pyritään edelleen lisäämään ja saamaan kaupunkilaisia liittymään käyttäjiksi.

Kaupungin verkkosivustot uudistettiin vuonna 2020. Verkkopalvelukokonaisuus toteutetaan WordPress-julkaisujärjestelmällä, joka on kustannustehokas, toimittajariippumaton avoimen lähdekoodin järjestelmä. Kukin palvelualue vastaa omien sivujensa sisällöntuottamisesta ja suunnittelusta. Uudistuksen tavoitteena oli yhden sivuston järjestelmä, jolla sisällönhallinta on helppoa ja asiakkaan kokemus verkkosivujen käytettävyydestä paranee.

9. Valvonnan maksullisuus

Uusi elintarvikelaki tuli voimaan 21.4.2021. Uutena asiana laissa säädettiin kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävistä valvonnan perusmaksusta. Maksun suuruudeksi on laissa säädetty 150 euroa. Valvonnan perusmaksu peritään kaikilta vuoden ensimmäisenä päivänä elintarvikevalvonnan rekisterissä olevilta elintarvikehuoneistoilta lukuun ottamatta joitakin laissa erikseen säädettyjä poikkeuksia. Vuoden 2021 lopussa tuli voimaan myös terveydensuojelulain muutos, ja myös lähes kaikilta terveydensuojelulain mukaisilta toimijoilta peritään 150 euron suuruinen perusmaksu.

Valvonnan perusmaksun lisäksi elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnasta peritään edelleen suoriteperusteiset valvontamaksut. Toimijalta peritään taksan mukainen maksu valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, mittauksista ja näytteen tutkimuksesta. Elintarvikelain mukainen viranomaisnäytteenotto on lakimuutoksen myötä maksutonta, mutta terveydensuojelulain mukaisesta näytteenotosta peritään maksu. Maksu peritään myös muista ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä maksullisiksi säädettyistä suoritteista, esim. ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä sekä mahdollisista uusintatarkastuksista ja hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen valvonnasta.

Maksullisuuden periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät saa ylittää todellisia kustannuksia. Poikkeuksena tästä on kuitenkin tupakkalain mukainen valvontamaksu, joka on veroluonteinen ja voi ylittää valvonnan todelliset kustannukset tupakkalaissa säädettyin edellytyksin. Maksutaksa on nähtävillä Salon kaupungin ympäristöterveydenhuollon verkkosivuilla. Taksan päivitys oli tarkoitus tehdä 2023, mutta se siirtyi vuoteen 2024.

Eläinsuojeluvalvonnan käynnit ovat maksuttomia. Osa eläintautivalvonnan suoritteista on maksullisia, mutta maksut perii valtio.

10. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Viranomaisnäytteenotto ja tutkiminen ovat valvontamenetelmiä, joilla voidaan selvittää omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta. Näytteiden tutkimiseen käytettävän laboratorion tulee olla asianmukaisesti hyväksytty tekemään pyydettyjä tutkimuksia. Viranomaisnäytteiden tutkimukset sekä tutkimukset, joiden tekemisestä on säädetty lainsäädännössä, tutkitaan elintarvikelain 297/2021 34 §:n mukaisissa laboratorioissa. Elintarvikevalvontaviranomainen voi osoittaa laboratorion, jossa viranomaisnäytteet analysoidaan myös toiminnanharjoittajan maksamien viranomaisnäytteiden osalta. Salon kaupungin ympäristöterveydenhuollon ottamat elintarvike- ja vesinäytteet toimitetaan pääsääntöisesti tutkittavaksi LUVYLab Oy Ab:n laboratorioon Lohjalle. Tarvittaessa voidaan käyttää esim. Metropolilab Oy:n tai Ruokaviraston laboratorion analyysipalveluja. Laboratoriot tarjoavat tarvittaessa palveluja myös virka-ajan ulkopuolella.

11. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä ja tarkastuskertomuksessa esitetään, minkä säännösten mukaan tarkastus on tehty. Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus ja tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen sekä tarkastuskertomuksen laatiminen.

Tarkastusten yksityiskohtaisempi sisältö on kuvattu keskusvirastojen antamissa ohjeissa. Tarkastuksella tarkoitetaan valvontaviranomaisen tai tämän valtuuttaman ulkopuolisen asiantuntijan säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti tekemää valvontakohteen tarkastusta, jossa arvioidaan valvontakohteen vaatimustenmukaisuus. Tarkastus voi sisältää näytteenottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan, kohteessa valmistettavien tuotteiden tai kohteessa tarjottavien palveluiden terveyshaittojen, turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Elintarvikevalvonta tehdään pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta. Tarkastukset pyritään tekemään silloin, kun valvontakohteessa on toimintaa, mutta joissakin tapauksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös muulloin, esimerkiksi aamulla ennen toiminnan alkamista. Useimmiten tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta valvontaviranomainen voi joissakin tapauksissa tarkastaa esimerkiksi asiakirjoja myös virkapaikallaan tai kerätä tietoja toiminnanharjoittajalta käymättä kohteessa.

Tarkastuksen lopuksi tarkastaja vetää yhteen tarkastuksen keskeiset havainnot ja kertoo ajatuksensa toimenpide-ehdotuksiksi ja aikatauluksi, jotka kirjataan tarkastuspöytäkirjaan. Mikäli tarkastuksella jää selvittävää, myös tämä kerrotaan tarkastuksen yhteydessä. Tämä mahdollistaa toimijan kuulemisen ja asiasta voidaan keskustella ja sopia asianosaisten kanssa.

Tarkastuksesta on aina laadittava tarkastuskertomus, joka täyttää sille asetetut vaatimukset ja jossa huomioidaan muun muassa toimialakohtaiset ohjeet. Valviran tarkastuslomakepohjat terveydensuojelulain ja tupakkalain valvontaa varten ohjeineen löytyvät ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä ja ovat täytettävissä VATI-tietojärjestelmässä. Elintarvikevalvonnassa vastaavasti toimitaan Oiva-ohjeiden mukaisesti. Riskinarvioinnin perusteella valvoja valitsee lomakkeelta tarkastettavat asiakokonaisuudet. Tarkastuslomakkeiden käyttö yhtenäistää valvontaa valtakunnallisesti. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus Vatiin. Myös A-arvosanan kohdalla on suositeltavaa kirjata tarkastuskertomukseen, mitä on tarkastettu.

Tarkastuskertomukseen merkitään valvonnan tarkoitus, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet määräaikaikoinen. Tarkastuskertomus toimitetaan sähköisesti tarkastuskohteeseen kymmenen työpäivän kuluessa tarkastuksesta suoraan toiminnanharjoittajalle. Ruokavirasto lähettää postitse esillä pidettävän Oiva-raportin toimijalle. Myös terveydensuojelulain mukaiset tarkastuskertomukset pyritään lähettämään toimijalle kymmenen työpäivän kuluessa. Tarkastuskertomus voidaan tarvittaessa lähettää tiedoksi myös muille viranomaisille tai asianosaisille.

Ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmän palvelukuvauksissa on valvontayksikkökohtaiset käytännönohjeet tarkastusprosessin läpiviemiseksi. Palvelukuvaukset kattavat kaikki valvontaan liittyvät prosessit.

12. Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvontasuunnitelma kuvaa, miten Salon ympäristöterveydenhuolto toteuttaa sille elintarvikelain 297/2021 nojalla kuuluvia tehtäviä. Elintarvikelain tarkoituksena on suojata kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja varmistamalla elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien turvallisuus, hyvä terveydellinen ja muu elintarvikesäännösten mukainen laatu sekä elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus. Lisäksi elintarvikelain tarkoitus on parantaa elintarvikealan yrittäjien toimintaedellytyksiä.

Elintarvikesäännösten toimeenpanossa ja niiden noudattamisen valvonnassa on otettava huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan luonne ja laajuus sekä muut sellaiset seikat, jotka vaikuttavat elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan.

Elintarvikelainsäädännön lähtökohtana on, että ensisijainen vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta ja määräystenmukaisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Omavalvonnan avulla toimija varmistaa, että elintarvikkeen turvallisuus ei vaarannu sinä aikana, kun elintarvike on toimijan vastuulla. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on puolestaan varmistaa, että omavalvonta toimii tehokkaasti ja että elintarvikkeen turvallisuus, jäljitettävyys ja muu määräystenmukaisuus toteutuu kaikissa tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa. Viranomaisen on tarvittaessa annettava toimijalle tarpeellisia ohjeita ja kehoituksia elintarvikemääräysten noudattamiseksi ja omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi (elintarvikelaki 297/2021 27 §). Toiminnan määräystenmukaisuus parantaa elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä ja menestymismahdollisuuksia markkinoilla sekä pienentää esimerkiksi takaisinvedoista johtuvia yrittäjän taloudellisia kustannuksia.

Elintarvikevalvontaa suunnataan eri kohteisiin tai osa-alueisiin sen mukaan, missä sitä eniten tarvitaan riskitekijät huomioon ottaen. Valvonnan on oltava tasapuolista niin, että se kohdistuu perusteiltaan yhdenvertaisesti kaikkiin valvontakohteisiin ja valvontakohdetyyppeihin. Kohteen valvonnan tehostamiselle tai sen lieventämiselle on perusteet, jotka saadaan arvioimalla valvontakohteessa elintarvikeeseen kohdistuvia riskitekijöitä. Tasapuolisuus elintarvikevalvonnassa tarkoittaa sitä, että valvonnan määrä ja valvontamenetelmät valitaan elintarvikkeen turvallisuuden ja laadukkuuden varmistamiseksi samoilla perusteilla koko maassa.

12.1 Valvontakohteet

Kunnat pitävät yhdessä Ruokaviraston ja aluehallintoviraston kanssa valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten valtakunnallista rekisteriä (ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä VATI). Rekisterissä ylläpidetään ajan tasalla olevia tietoja kaikista alueen elintarvikevalvontakohteista (elintarvikelaki 79 §). Näitä ovat:

- rekisteröintiä tai hyväksyntää edellyttävät elintarviketoiminnat mukaan lukien ns. virtuaalihuoneistot, liikkuvat elintarvikehuoneistot, elintarvikekuljetukset ja kotona tapahtuva elintarvikealan toiminta
- toiminnat, joissa valmistetaan tai saatetaan markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita (kontaktimateriaalialan toiminta)
- rekisteröintiä tai hyväksymistä edellyttävä elintarvikkeiden alkutuotanto

12.2 Alkutuotannon rekisteröinti

Alkutuotantotoiminnasta on tehtävä ilmoitus elintarvikevalvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan muuttamista. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos elintarvikevalvontaviranomainen saa tiedon elintarvikkeiden alkutuotannosta toiselta viranomaiselta. Alkutuotannon toimijalle ilmoitetaan vastaanotetusta ilmoituksesta tai toiselta viranomaiselta saadusta tiedosta toiminnan aloittamisesta.

12.3 Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan rekisteröinti ja elintarvikehuoneiston hyväksyminen

Elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijan on tehtävä valvontaviranomaiselle kirjallinen ilmoitus toiminnan rekisteröintiä varten viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Elintarvikehuoneistoa koskevan ilmoituksen käsittelevä viranomainen antaa elintarvikealan toimijalle todistuksen ilmoituksen käsittelystä. Elintarvikehuoneistot, joiden toiminnan aloittamisesta on tehtävä ilmoitus, tarkastetaan pääsääntöisesti vasta toiminnan jo alettua. Kohteen ensimmäinen tarkastus suoritetaan riskinarvioinnista riippuen 3-6 kk kuluttua toiminnan alkamisesta.

Elintarvikelain 297/2021 11 §:n mukaisen toimijan, joka käsittelee raakoja eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on ilmoituksen jättämisen sijasta haettava valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista. Pääsääntöisesti hyväksynnän tekee huoneiston sijaintikunnan valvontaviranomainen. Ruokavirasto hyväksyy kuitenkin teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat elintarvikehuoneistot. Valvontaviranomainen tekee elintarvikehuoneiston hyväksymisestä päätöksen. Kohteeseen tehdään tarkastus ennen päätöksen tekemistä. Valvontaviranomaisen on ratkaistava asia 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä.

Ympäristöterveydenhuoltoon tulee vuosittain n.50 kpl toiminnan rekisteröinti-ilmoitusta ja 0-1 hyväksyntää edellyttävää elintarvikehuoneistohakemusta.

12.4 Säännöllinen valvonta

Säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvat valvontakohteet ja tarkastusmäärät perustuvat kohteiden riskinarviointiin. Valvonnan tarpeen arvioinnin perustana käytetään Ruokaviraston ohjetta (Ruokaviraston ohje 1028/04.02.00.01/2022/6) "Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen." Toiminnan luonne ja laajuus huomioidaan riskinarvioinnissa. Merkittävänä tekijöinä ovat tuotantomäärät ja toimintatyyppi. Riskinarviointia päivitetään aina tarvittaessa tarkastusten yhteydessä. Elintarvikekohteiden valvontatiheys kirjataan VATIin kohdekohtaisesti, jolloin tiedot tarkastusajankohdista näkyvät tarkastajille valvontaohjelmassa.

Riskiluokitusohjeesta poikkeava, tarkastustiheyteen vaikuttava peruste on kirjattu VATIin. Yhteisesti sovitut tarkastustiheyden muutosten perusteet kirjataan myös LaatuNet -ohjeisiin. Varsinais-Suomen valvontayksiköt ovat esimerkiksi yhteisesti linjanneet, että toimijan saadessa kolme Oiva-A arvosanaa peräkkäin, laskennallista tarkastustiheyttä lasketaan 50% ilmoitetuissa elintarvikehuoneistoissa. Tämä ei kuitenkaan koske kohteita, joissa käydään harvemmin kuin kerran vuodessa.

Suunnitelmallisesti valvottavia elintarvikehuoneistoja on VATI-rekisterin mukaan yhteensä Salon alueella 485 kpl (2023 464 kpl) ja Someron alueella 109 kpl (92 kpl). Vuodelle 2024 elintarvikehuoneistotarkastuksia on suunnitelmassa Salon alueelle 237 kpl (vuonna 2023 suunniteltuja tarkastuksia 206 kpl) ja Someron alueelle 63 kpl (vuonna 2023 60 kpl). Liikkuville elintarvikehuoneistoille, jotka on rekisteröity toisen valvontayksikön alueelle, voidaan tehdä sovitusti Oiva-tarkastus Salon valvonta-alueella.

Valvontasuunnitelman liitteessä 1 on esitetty elintarvikelain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastukset ja tarkastuksiin käytettävä aika (rekisteröidyt ja hyväksytyt elintarvikehuoneistot).

Alkutuotanto:

Ruokavirasto on julkaissut vuonna 2023 päivitetyn ohjeen Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi 242/04.02.00.01/2023.

Elintarvikevalvonnassa aloitettiin vuonna 2023 päivittämään kasvin- ja sienten tuotannon valvontatietoja VATIin, etenkin niiden toimipaikkojen osalta, joihin kohdistuu suunnitelmallista valvontaa. Näitä toimipaikkoja kasvin- ja sienten tuotannossa ovat ns. sellaisenaan syötävien kasvien tuotanto. Vuoden aikana aloitettiin tarkastukset kasvintuotantopaikoissa, jotka kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Tarkastuksia suoritettiin niihin toimipaikkoihin, jotka valikoituivat kasvinsuojeluainejäämänäytekohteiksi. Vuonna 2024 suunnitelmallisia valvontakäyntejä jatketaan näytteenottojen yhteydessä.

Ruokavirasto edisti kasvintuotannon valvontakohteiden tietojen ajantasaistamista luomalla Salon elintarvikevalvonnan käyttöön koontitaulukon, jonka tiedot perustuvat viranomaisen Alkutuotantoversiön tietoihin. Taulukossa on vertailtu myös VATIissa jo olevia tietoja. Kyseisen taulukon avulla voidaan helpommin tarkastella ja päivittää kasvintuotantotilatietoja valvontajärjestelmään vuoden 2024 aikana.

Maidontuotantotilojen suunniteltu tarkastustiheys on joka viides vuosi. Kohdetietojen mukaan Salossa on 21 maidontuotantotilaa. Tiloille oli suunniteltu tehtävän vuonna 2023 19 tarkastusta, näistä 7 joudutaan kuitenkin siirtämään vuodelle 2024. Vuonna 2024 tarkastetaan tekemättä jääneet 7 tarkastusta sekä edellisen kerran vuonna 2019 tarkastetut 2 maidontuotantotilaa eli yhteensä 9 tilaa. Someron maidontuotantotiloille (15 kpl) ei ole tarpeen tehdä vuonna 2024 tarkastuksia.

Myös kananmunantuotantotilat tulisi tarkastaa pääsääntöisesti viiden vuoden välein. Salossa ja Somerolla munantuotantotilojen tarkastuksista on kulunut vähintään viisi vuotta, eivätkä valvontakohdetiedot ole kaikilta osin ajantasalla. Vatissa olevien tietojen mukaan Salossa on noin 10 ja Somerolla noin 25 kananmunantuotantotilaa. Tarkastusmäärät tarkentuvat vuoden aikana, kun kohteet käydään läpi.

12.5 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja projektit

Valtakunnalliset painopisteet ja projektit

Suomen monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (2021-2024), VASU, on kaikkien elintarvikeketjun viranomaisten yhteinen ”tiekartta”, jonka avulla varmistetaan valtakunnallisesti viranomaisvalvonnan poikkileikkaavat ja yhdenmukaiset tavoitteet ja painopisteet sekä laatu ja kehittäminen.

Strategisten vaikuttavuuspäämäärien edistämiseksi viranomaisvalvonnalle on elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmässä sovittu suunnitelmakaudelle yhteiset kehitysteemat:

- Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio
- Petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä
- Valmius ja kriisinhallinta

PAINOPISTEIDEN HUOMIOIMINEN VUONNA 2024:

[Painopisteet huomioidaan Ruokaviraston laatiman suunnitelman mukaisesti](#)

Painopisteiden toteutumista seurataan säännöllisesti terveysturvallisuuden palavereissa. Seurattavat asiat ovat:

- Painopiste lämpötilanhallinta tarkastaminen/ toteutus: Painopiste -oivarivit (lämpötilavalvonta) pyritään tarkastamaan jokaisella tarkastuskäynnillä.
- Painopiste-oivarivien jäljitettävyyden ja takaisinvedot tulosten yhteenveto: Osallistutaan Ruokaviraston koordinoimaan tulosten tarkasteluun ja mahdolliseen jatkoon suunnitteluun.
- Painopiste histamiinivalvonta projekti: Ruokavirasto koordinoi tätä. Osallistuminen näytteenottoon, mikäli näytteenottopyyntöjä tulee.
- Ruokaviraston koulutuksiin osallistuminen
Kaikki elintarviketarkastuksia tekevät tarkastajat osallistuvat järjestettäviin painopistekoulutuksiin tai tutustuvat vähintään koulutuksen materiaaleihin (koulutukset mahdollisesti myös nauhoitetaan).
- Ruokaviraston laatimien ohjeiden/ toimintatapojen käyttöönotto
Ohjeet otetaan päivittäiseen käyttöön ja tarkastajat keskustelevat ohjeiden tulkinnasta ja yhteisestä linjasta valvontayksikön alueella.

Valvontayksikön omat painopisteet ja projektit

- 1) Alkutuotannon valvontakohteiden tietojen päivittäminen VATIin ja alkutuotannon suunnitelmallisen valvonnan toteuttamisen aloittaminen riskiluokitushyönteisen mukaisesti (kasvintuotanto)
 - Tämä painopiste on aloitettu vuonna 2023 ja sitä jatketaan vuonna 2024
 - Työn edetessä vuosittaiset suunnitelmalliset tarkastusmäärät selviävät tarkemmin
- 2) Someron valvontakohteet
 - valvontakohteisiin tutustuminen
 - valvontatilanteen kartoittaminen
 - toimintatapojen yhdenmukaistaminen (esim. VATI-kirjaukset ja tarkastuskäytännöt)
Tätä on aloitettu vuonna 2023 ja jatketaan edelleen vuonna 2024

12.6 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Näytteenotto ja tutkiminen ovat valvontamenetelmiä, joilla voidaan selvittää omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta. Vastuu elintarviketurvallisuudesta on pääosin toimijoilla ja sen vuoksi näytteenotto on pääasiassa toimijoiden vastuulla. Omavalvontajärjestelmän toimivuutta voidaan kuitenkin todentaa viranomaisnäyttein. Näytteenoton tarpeeseen ja tutkimusten laajuuteen vaikuttavat toimijan omavalvontasuunnitelma, sen toimivuus ja omavalvontanäytteiden tulokset. Myös valmistusmäärät ja valmistettavan tuotteen ominaisuudet vaikuttavat viranomaisnäyttemäärään.

Näytteitä otetaan sekä tuotteista että tuotantoympäristöstä ja -laitteista, painopiste on patogeenitutkimuksissa (listeria, salmonella). Elintarvikehuoneistokohtaiset riskiperusteiset viranomaisnäytteenottosuunnitelmat ovat valvontajärjestelmässä kohdekohtaisissa suunnitelmissa. Toimijat maksavat näytteiden tutkimiseen liittyvät kustannukset.

Epidemioiden selvittämiseksi sekä asiakasvalitusten perusteella tai elintarvikkeista aiheutuviin terveysvaaratilanteisiin liittyvät tutkimukset tehdään tarvittaessa ympäristöterveydenhuollon kustannuksella.

Ruokaviraston pyynnöstä otettavat näytteet:

Elintarvikevalvonta osallistuu Ruokaviraston koordinoimiin elintarvikkeiden vierasaineiden ja jäämien valvontaohjelmiin. Vierasaineille (esim. raskasmetallit, dioksiinit, PAH-yhdisteet, hometoksiinit) ja jäämille (esim. eläinlääke- tai torjunta-ainejäämät) on asetettu lainsäädännössä enimmäismäärät ja valvontaohjelmien tavoitteena on valvoa, että ne eivät ylitä. Valvontaa tehdään riskiperusteisesti.

Valvontaohjelmia on kolme:

- 1) Eläinlääkejäämien valvontaohjelma, missä valvotaan ettei tuotantoeläinten kasvatuksessa käytettä kiellettyjä aineita tai aineita, joita ei ole hyväksytty käytettäväksi tuotantoeläimille. Ohjelmassa valvotaan myös, etteivät elintarvikkeet sisällä eläinten lääkintään sallittujen lääkeaineiden jäämiä yli lainsäädännössä asetettujen raja-arvojen. Eläinlääkejäämien valvontaohjelman toteuttaminen jaetaan kolmeen osaan sen perusteella, otetaanko näytteet eläimistä saatavista elintarvikkeista, teurastamoissa vai elävistä eläimistä. Elintarvikevalvonta toteuttaa eläinperäisiin elintarvikkeisiin kohdistuvat näytteenottopyynnöt (maito, kananmunat, kalat tai hunaja). Näytteenottopyyntöjä on vuosittain muutamia (2-3 kpl)
- 2) Elintarvikkeiden torjunta-ainejäämien (entinen kasvinsuojeluainejäämien) valvontaohjelmassa tutkitaan jäämiä torjunta-aineista, joita ovat mm. viljelyssä käytettävät kasvinsuojeluaineet ja erilaiset biosidit. Näytteenottopyyntöjä on vuosittain 8-12 kpl.
- 3) Elintarvikkeiden vierasaineiden valvontaohjelmassa tutkitaan aineita, joita ei ole tarkoituksella lisätty elintarvikkeisiin, mutta joita niissä kuitenkin saattaa esiintyä esimerkiksi valmistuksen tai muun käsittelyvaiheen seurauksena tai ympäristön saastumisen vuoksi. Näytteenottopyyntöjä on vuosittain 2-4 kpl.

12.7 Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti

Elintarvikealan toimija, joka vastaanottaa tai välittää eläinperäisiä elintarvikkeita Suomeen muista EU:n jäsenmaista sekä eräistä muista maista, on vastuussa tuotteidensa turvallisuudesta ja lainsäädännön vaatimusten mukaisuudesta. Tätä toimintaa kutsuttiin aiemmin ensisaapumistoiminnaksi. Vuodesta 2020 alkaen eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontia valvotaan osana kuntien tekemää Oiva-valvontaa. Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonnan tarkoitus on turvata ko. elintarvikkeiden hygieeninen laatu ja estää eläintautien leviäminen niiden välityksellä.

Salossa on tällä hetkellä kaksi toimijaa, jotka harjoittavat eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontia. Näiden toimijoiden valvontakäynneillä tarkastetaan sisämarkkinatuontiin liittyvät asiat vähintään kolmen vuoden välein.

13. Terveysuojelu

Terveysuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveysuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveysuojelusta ja järjestettävä sitä koskevaa ohjeistusta ja neuvontaa. Terveysuojelulain mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveysuojelun valvontasuunnitelma. Valvontasuunnitelma tulee laatia siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Terveysuojelun valvontasuunnitelma perustuu terveysuojelulain mukaista valvontaa ohjaavan Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (Valvira) laatimaan valtakunnalliseen valvontaohjelmaan vuosille 2020-2024. Ohjelmaa on päivitetty vuosille 2023-2024.

13.1 Valvontakohteet

Terveysuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat mm. talousvettä toimittavat laitokset, uimahallit, uimarannat, koulut ja muut oppilaitokset, päiväkodit, lasten ja nuorten kokoontumiseen tarkoitettut tilat, vanhainkodit, majoitushuoneistot, kauneushoitolat, kuntosalit ja yleiset liikuntatilat. Terveysuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan kohteita on VATI-

rekisterin mukaan Salon alueella yhteensä 339 kpl (vuonna 2023 kohteita 315 kpl) ja Someron alueella 85 kpl (83 kpl).

Tarkat kohdekohtaiset tiedot on tallennettu valvontaviranomaisten käytössä olevaan tietojärjestelmään.

13.2 Tarkastusten sisältö

Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää ja ennaltaehkäistä terveysvaaran tai haitan esiintyminen ja antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarvittavat määräykset ja ohjeet.

Tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa sekä mahdollisesti näytteenottoa. Tarkastusajankohta sovitaan pääsääntöisesti etukäteen. Asiakirjat voidaan pyytää toimittamaan valvontaviranomaiselle ennen tarkastusta. Ympäristöterveydenhuollon laatu- ja järjestelmästä löytyvät ohjeet tarkastusprosessin etenemisestä ja huomioon otavista asioista. Tarkastusohjeina käytetään Valviran laatimia tarkastuslomakkeita, jotka sisältävät ohjeet tarkastettavista asioista. Lomakkeet ovat sisällöltään samanlaisia kuin VATI-valvontaohjelmassa käytettävät tarkastuskertomuspohjat.

Tarkastus voidaan suorittaa myös asiakirjatarkastuksena. Asiakirjatarkastus on tarkastus, jossa valvontaviranomainen tarkastelee valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteessa. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteissa, joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä kohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen tai kohdetta ei voida tarkastaa paikan päällä käymällä (kotirauhan piirissä). Asiakirjatarkastus kohdistuu pääasiassa tiettyyn asiaan tai asiakokonaisuutta koskevan yksiselitteisen tiedon selvittämiseen.

Uusintatarkastuksella varmennetaan, että kohteen toiminta on saatettu hyväksyttävälle tasolle. Uusintatarkastus voi olla myös esim. tarvittavan asiakirjan pyytäminen nähtäväksi, jos siinä on aiemmin ollut puutteita.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuksen kohteelle ja muille asianosaisille.

13.3 Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika

Valvontakohteen tarkastustiheys määräytyy riskinarvioinnin perusteella. Pääsääntöisesti riskinarviointi tapahtuu Vati-järjestelmässä valvontakohteen ominaisuustietojen perusteella ja käytössä ovat valtakunnallisesti määritellyt tarkastustiheydet. Riskinarviointi tarkistetaan aina tarkastuksen yhteydessä ja tarvittaessa kohteelle voidaan perustellusta syystä määritellä myös valtakunnallisesta suosituksesta poikkeava tarkastustiheys.

Valvontakohdetyypit luokitellaan kolmeen eri riskiluokkaan seuraavasti:

Riskiluokat:

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä. Tällaisia kohteita ovat esim. isot talousveden jakelualueet, yleiset uimarannat, uimahalli. Tarkastustiheys pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski). Tähän luokkaan kuuluu suurin osa valvontakohteista ja niiden tarkastustiheys vaihtelee välillä joka toinen – joka neljäs vuosi.

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa. Tällaisia kohteita ovat esim. yleiset liikuntatilat ja majoitustoiminta. Tarkastustiheys kerran viidessä vuodessa.

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika riippuu mm. kohteen koosta ja toiminnan laajuudesta. Koko tarkastusprosessiin (tarkastuksen sopiminen, valmistelu, tarkastus, tarkastuskertomuksen kirjoittaminen) kuluu aikaa muutamasta tunnista useisiin tunteihin.

Valvontasuunnitelman liitteessä 2 on esitetty terveydensuojelulain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastukset ja tarkastuksiin käytettävä aika.

Terveydensuojelulain mukaisia suunnitelmallisia tarkastuksia vuodelle 2024 on Salon alueella yhteensä 133 kpl (vuonna 2023 suunniteltuja tarkastuksia 117 kpl) ja Someron alueella yhteensä 32 kpl (vuonna 2023 suunniteltuja tarkastuksia 45 kpl). Salon alueen tarkastuksista 16 on vuonna 2023 tekemättä jääneitä tarkastuksia, jotka siirretään vuodelle 2024. Someron alueen tarkastuksista 3 on vuonna 2023 tekemättä jääneitä tarkastuksia, jotka siirretään vuodelle 2024.

Terveydensuojelulain osalta on huomioitava, että suunnitelmallisen valvonnan osuus työstä on selvästi pienempi kuin elintarvike- ja tupakkavalvonnassa. Terveydensuojelun toimialalla erilaisten lausuntojen sekä neuvonnan ja ohjauksen osuus on merkittävä, lisäksi valitusten käsittelyyn sekä asumisterveyden ja julkisten tilojen sisäilmaongelmien viranomais- ja asiantuntijatehtävien hoitamiseen kuluu runsaasti aikaa.

Asumisterveyden valvontaa tehdään pääasiassa todettua tai epäiltyä terveyshaittaa koskevien ilmoitusten vuoksi ja siksi kyseistä ei-suunnitelmallista valvontaa priorisoidaan tarkastustoimintaa suunniteltaessa.

Vettä toimittavien laitosten valvonnan lisäksi talousvesivalvontaa tehdään kohteissa, joilla on oma kaivo talousveden hankintaan. Tällöin valvontaa tehdään kohteen suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä. Tällaisia kohteita on Salon alueella 35 kpl ja Someron alueella 11 kpl.

13.4 Näytteenotto

Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät talous- ja uimavesistä otettavat näytemäärät sekä näytteistä tehtävät analyysit. Viranomaisen tekemästä näytteenotosta laskutetaan ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukainen näytteenottomaksu.

Talousveden vedenlaadun valvonta:

Talousveden laatua valvotaan STM:n asetuksen 1352/2015 (muutos 683/2017) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista nojalla. Pienten yksiköiden osalta (vedentoimitus alle 10 m³/vrk tai alle 50 käyttäjää) noudatetaan STM:n asetusta 401/2001.

Yli 10 m³/d tai yli 50 henkilön tarpeisiin vettä toimittavilla laitoksilla on valvontatutkimusohjelmat, jotka sisältävät näytteenottosuunnitelman. Pienemmillä laitoksilla on ainoastaan suunnitelma näytteenotosta. Näytteenottosuunnitelmat on laadittu vuosille 2021-2025 ja suunnitelmia on päivitetty vuonna 2023 (juomavesidirektiivin voimaantulo). Näytteenottosuunnitelmissa on huomioitu vettä toimittaville laitoksille tehty riskinarvioinnit, jotka on talousvesiasetuksen 1352/2015 mukaisilla laitoksilla hyväksytty vuoden 2020 aikana. Pienen talousvesiasetuksen mukaisille laitoksille laaditaan myös riskinarvioinnit, mutta niiden hyväksymisestä ei tehdä erillistä päätöstä.

Vuonna 2024 otettavista näytteistä on laadittu näytteenottosuunnitelma, mistä selviää yksityiskohtaisesti näytteenottokohteet, ajankohta ja tehtävät tutkimukset.

Ympäristöterveydenhuolto on ottanut useimpien vesiosuuskuntien näytteet. Osa vesiosuuskunnista on huolehtinut itse näytteiden ottamisesta ja terveydensuojeluviranomainen on vain varmistanut, että

toimija tietää näytteenotossa huomioitavat asiat. Laboratorion sertifioitu näytteenottoja ottaa Liikelaitos Salon Veden näytteet. Someron Vesihuolto Oy ottaa omavalvonta- ja viranomaisnäytteet.

Yksityisten talousvesikaivojen näytteenottoa avustetaan antamalla asiakkaille näytepulloja Halikon virastotalolta sekä Someron kaupungin infopisteestä ja kuljettamalla yksityisiä näytteitä laboratorioon viranomaisnäytepäivinä. Kaivon käyttäjille annetaan neuvontaa ja ohjausta veden laatuun ja näytteenottoon liittyvissä asioissa.

Tammikuussa 2021 voimaan tulleen uuden juomavesidirektiivin toimeenpano edellytti talousveteen liittyvien tietojen sitomista paikkatietoon kaikkien sellaisten vedenjakelualueiden osalta, joille toimitetaan talousvettä vähintään 10 m³ vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. STM ja Valvira toimittivat kuntiin tietopyynnön vedenjakelualueiden aluepaikkatiedoista. Salon valvontaviranomainen vei tiedot vedenjakelualueista yhteistyössä vesilaitosten kanssa Salon kaupungin käytössä olevaan paikkatieto-ohjelmaan (Trimble Locus) ja tiedot toimitettiin tietopyynnön mukaisesti. Someron vesihuolto Oy laati vedenjakelualueiden paikkatiedot QGIS-ohjelman avulla. Paikkatietoja tarvitaan, jotta vesi.fi-verkkopalveluun saataisiin kehitettyä käyttäjäystävällinen ja helppo järjestelmä direktiivissä veden käyttäjille vaadittujen tietojen esittämiseksi. Vesi.fi -sivustolla oleva järjestelmä on saatettu toimintaan valtakunnallisesti vuonna 2023.

Juomavesidirektiivi on saatettu kansallisesti voimaan vuoden 2023 alussa. Valvontayksikössä seurataan Valviran tiedotuksia ja osallistutaan juomavesidirektiivin toimeenpanoa käsitteleviin tilaisuuksiin. Vesilaitosten valvonnassa huomioidaan tulevat muutokset. Keskeisenä tavoitteena on talousveden terveydellisen laadun turvaaminen riskienhallinnan ja laatuvaatimusten keinoin.

Uimavesien vedenlaadun valvonta:

Yleisellä uimarannalla tarkoitetaan asetuksessa (711/2014) rantaa, jolla odotetaan käyvän huomattava määrä uimareita. Pienillä uimarannoilla tarkoitetaan rantoja, joilla ei odoteta käyvän huomattavaa määrää uimareita (asetus 710/2014).

Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo yleisten uimarantojen veden laatua. Vedestä seurataan uimakauden aikana sellaisten bakteerien pitoisuuksia, jotka osoittavat uimaveden ulosteperäistä saastumista. Lisäksi uimarannoilta havainnoidaan syanobakteerien eli sinilevien ja jätteiden esiintymistä. Myös talviuimapaikkojen vedenlaatua seurataan näytteenotolla.

Neljän peräkkäisen uimakauden valvontatutkimustulosten perusteella yleiset uimarantavedet luokitellaan neljään laatuluokkaan - erinomainen, hyvä, tyydyttävä tai huono -. Luokitus on tullut käyttöön vuoden 2011 jälkeen. Yleisille uimarannoille on laadittu uimaveden ominaisuuksien ja uimavettä mahdollisesti saastuttavien tekijöiden perusteella uimavesiprofiili.

Uima-altaiden vedenlaatua valvotaan STM:n asetuksen (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista nojalla. Asetuksen mukaisia valvontakohteita on kolme: Salon uimahalli, Someron uimahalli Loiske ja Lehmirannan lomakeskus. Kohteiden altaista otetaan vuosittain vähintään neljä näytettä / allas. Näytteiden kokonaismäärät perustuvat altaiden käyttäjämääriin. Viranomainen ottaa kaikki Lehmirannan lomakeskuksen näytteet ja osan uimahallien valvontanäytteistä. Allasvesinäytteissä seurataan ensisijaisesti mikrobien määriä ja veden desinfiointitehokkuutta.

Taulukko 2. Vesinäytteiden näytteenottosuunnitelma

Valvontakohte	Näytteenotto
Liikelaitos Salon Vesi Someron Vesihuolto Oy	Laboratorion sertifioitu näytteenottaja ottaa omavalvonta- ja viranomaisvalvonnan mukaiset näytteet. Someron Vesihuolto Oy ottaa omavalvonta- ja viranomaisnäytteet.
Vesiosuuskunnat ja pienet vesilaitokset	Valvontaviranomainen huolehtii useiden vesiosuuskuntien ja muiden pienten vesilaitosten näytteenoton valvontatutkimussuunnitelman mukaisesti. Osa toimijoista hoitaa näytteenoton itse.
Yleiset uimarannat Härjävatsan uimaranta, Kiikala Kokkilan uimaranta, Halikko Lehmijärven uimaranta, Perniö Märynummen uimaranta, Halikko Naarjärven uimaranta, Perniö Nummijärven uimaranta, Kuusjoki Piiljärven uimaranta, Muurla Nummijärven uimaranta, Somero Salkolanjärven uimaranta, Somero	Näyte ennen uimakauden alkua ja 1 krt/kk uimakauden aikana (yhteensä 36 näytettä/v)
Pienet yleiset uimarannat (yhteensä 16 kpl)	1 krt/kk uimakauden aikana (yhteensä 48 näytettä/v)
Talviuimapaikat (8 kpl)	1 krt/kohde talvikauden aikana, Kokkila 2 krt
Uimahallit (3 kpl)	Valvontatutkimusohjelman mukaisesti sekä viranomais- että omavalvontanäytteitä.

13.5 Valvontasuunnitelman painopisteet

Valvira laatiman valvontaohjelman 2020–2024 painopisteet ja painopisteiden huomioiminen vuonna:

- Omavalvonnan tukeminen:
 - Omavalvontaa edistetään ja varmistetaan tarkastuskäynneillä ja kyselyillä. Talusveden laatuun vaikuttavia riskejä arvioidaan ja hallitaan yhdessä talusvettä toimittavien laitosten kanssa.
- Elinympäristöterveyden edistäminen yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa:
 - Tehdään ennalta ehkäisevää terveydensuojelua mm. antamalla lausuntoja lupahakemuksista, suunnitelmista ja ilmoituksista rakennusvalvonnalle, ympäristönsuojelulle ja kaavoitukselle.
 - Terveyshaittaepäilyjen, esim. meluvalitukset, siivottomuus tai savuhaittatapaukset, selvittäminen yhteistyössä rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun kanssa.
 - Epidemiaselvitystyöryhmien säännöllinen kokoontuminen sekä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella että koko hyvinvointialueella.
 - Häiriötilanne- ja valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen sekä osallistuminen yhteisiin häiriötilanneharjoituksiin.
 - Aktiivinen osallistuminen sisäilmatyöryhmien toimintaan.

Valtakunnallisten painopistealueiden lisäksi valvontayksikön omana painopistealueena on 1) vesiosuuskuntien laitostekniikan ja desinfiointivalmiuden kehittäminen 2) valvonta-alueella majoitustoimintaa harjoittavien toimijoiden kartoitus

- 1) Salon kaupungin alueella toimii alueen laajuuteen suhteutettuna verrattain paljon talousvettä toimittavia laitoksia (yhteensä 27 vesilaitosta). Liikelaitos Salon Vesi toimii ainoana suurena laitoksena alueella (vedentoimitus >1000 m³/vrk, vähintään 5000 käyttäjää). Liikelaitos vastaa kahden suuren vedenjakelualueen (Salo-Halikko ja Perniö-Särkisalo-Teijo) ja kuuden keskisuuren vedenjakelualueen (Pertteli, Kiikala-Suomusjärvi, Kruusila, Muurla, Kisko ja Kuusjoki) ja yhden pienen vedenjakelualueen (Hajala) vesihuollosta. Kaupungin alueella toimii lisäksi 12 keskisuurta laitosta (vedentoimitus 10-1000 m³/vrk, 50-5000 käyttäjää) ja kuusi pientä laitosta (vedentoimitus <10 m³/vrk, alle 50 käyttäjää), joiden vesihuollosta vastaavat pääsääntöisesti vesiosuuskunnat. Liikelaitos Salon vesi toimittaa talousvettä n. 45 000:lle ja vesiosuuskunnat lähes 3000:lle käyttäjälle. Vesilaitosten käytössä on yhteensä noin 50 vedenottamoaa.

Someron kaupungin alueella toimii ainoana suurena laitoksena Someron vesihuolto Oy, jolla on neljä vedenjakelualueita. Jyrkinharju-Linnamäen vedenjakelualue toimittaa vettä >1000 m³/vrk, Jakkulan, Pitkäjärven ja Kerkolan vedenjakelualueet toimittavat vettä 10-100 m³/vrk. Vedenottoa Someron vesihuolto Oy:llä on yhteensä 7 kpl.

STM:n talousvesiasetuksen (1352/2015) 11 § sisältää veloitteen talousvettä toimittavalle laitokselle aloittaa verkoston desinfiointi kuuden tunnin sisällä mikrobiologisen uhkan havaitsemisesta. Liikelaitoksen ja useiden vesiosuuskuntien vedenottamoilla on mahdollista toteuttaa asetuksen mukainen verkoston desinfiointi, mutta valvonnan piirissä on vielä vesiosuuskuntien ottamoita, joilla tätä valmiutta ei vielä ole tai suunnitelma desinfiointiin toteuttamisesta on keskeneräinen. Vuoden 2019 -2020 aikana vesilaitosten kanssa yhteistyössä on laadittu riskinarviointeja ja päivitetty valvontatutkimusohjelmia. Riskinarviointit on hyväksytty vuoden 2019 -2020 aikana. Valvontatutkimusohjelmien päivittäminen on muutaman laitoksen osalta vielä kesken. Riskinarviointien ja valvontatutkimusohjelmien ajantasaisuutta arvioidaan laitoksille tehtävillä suunnitelmallisilla tarkastuskäynneillä ja päivitetään tarpeen mukaan. Osuuskuntien ottamoiden laitetekniikan ajanmukaistamista jatketaan (esim. lähtevän veden UV-desinfiointi). Tällä pyritään vähentämään talousveden laatuun kohdistuvia riskejä.

- 2) Valvontatyössä on havaittu, etteivät kaikki majoitustoimintaa harjoittavat toiminnanharjoittajat täytä velvollisuuttaan tehdä terveydensuojelulain 13 § mukaista ilmoitusta majoitustoiminnan aloittamisesta. Tavoitteena on saattaa ko. majoitushuoneistot valvonnan piiriin.

14 Tupakkalain valvonta

Tupakkalain tarkoituksena on vähentää ihmisten altistumista ympäristön tupakansavulle. Toimet, jotka ennaltaehkäisevät tupakoinnin aloittamista ennen tupakan ostamiseen oikeuttavan iän saavuttamista, ehkäisevät tehokkaimmin tupakoinnista aiheutuvia haittoja, edistävät terveyttä ja rajoittavat uusien tupakoitsijoiden määrää.

Tupakkalain suunnitelmallista valvontaa on edellisellä suunnitelmakaudella yksinkertaistettu. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Muilla ympäristöterveydenhuollon tekemillä tarkastuksilla on varmistettava, että tupakkalain 12 §:n 1 momentin mukaisia tupakointikieltoja noudatetaan. Tarvittaessa epäkohtiin puututaan.

Tupakkatuotteiden- ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipaikkojen sekä tupakointitilojen tarkastukset tehdään Valviran laatimia tarkastusohjeita noudattaen. Tarkastuslomakkeet on viety "tarkastuskertomuspohjiksi" VATI-järjestelmään.

Tupakkalaki antaa asuntoyhteisöille mahdollisuuden hakea huoneistoon kuuluvalle parvekkeelle, huoneistoon kuuluvaan ulkotilaan tai huoneiston sisätiloihin tupakointikieltoa. Kiellon määrää kunnan

valvontaviranomainen asuntoyhteisön hakemuksesta. Vuosittain hakemuksia ympäristöterveydenhuoltoon tulee 0-1 kpl.

14.1 Tupakkalain suunnitelmallinen valvonta suunnitelmakaudella

Valvontakohteiden tarkastustiheys perustuu Valviran laatimaan tupakkalain mukaisten kohteiden tarkastustiheys -ohjeeseen.

Tupakkavalvontatiheys kirjataan VATiin kohdekohtaisesti, jolloin tiedot tarkastusajankohdista näkyvät tarkastajille valvontaohjelmassa.

Valvontasuunnitelman liitteessä 3 on esitetty tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastukset ja tarkastuksiin käytettävä aika.

Tupakkavalvonnan osalta suunnitelmaan ei sisälly näytteenottoa. Mahdollisissa epäselvissä ja tai riitatilanteissa voidaan ottaa näyte.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tupakkavalvonnassa huomioidaan:

- valitukset tai ilmiannot, jotka koskevat mm. tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, markkinointi-, esilläpito tai tupakointikieltojen rikkomista
- vähittäismyyntilupahakemusten käsittely (lupia ylläpidetään Valviran InProcess myyntiluparekisterissä)
- asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely
- toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

Valvontaa tehdään pääosin muun valvonnan (elintarvikevalvonta) yhteydessä. Tupakkalain toteutumista voidaan valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä on luontevaa valvoa myös tupakan myyntiä ja markkinointia koskevia säännöksiä tupakkalain perusteella sekä nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä lääkelain perusteella. Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa, oppilaitoksissa ja uimarannoilla, on terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein perustelua tehdä havaintoja tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

Valvonnassa huomioidaan valtakunnallisessa tupakkavalvontaohjelmassa esitetyt painopisteet:

Toimintavuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Painopiste	Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö		Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta		
	Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa				

Tupakkalaissa omavalvontasuunnitelman laatimisvelvollisuudesta on erikseen säädetty tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myynnin sekä tupakointitilallisten ravitsemisliikkeiden osalta. Näiltä osin omavalvonta on elinkeinonharjoittajalle pakollista. Omavalvonnan painopisteen tavoitteena on auttaa parantamaan toiminnanharjoittajien omavalvonnan laatua, lisätä valvonnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sekä edistää valvontakohteista tehtävää riskinarviointia.

Tupakkalain valvonnan osalta valtakunnallisessa ohjelmassa kannustetaan myös suuntaamaan resursseja vaikuttavampaan suuntaan käyttämällä aiempaa tehokkaampia toimintamuotoja, kuten tekemään **yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön kanssa**. Vuoden 2023 alussa Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille. Tästä johtuen ehkäisevän päihdetyön järjestäminen tuli kunnan tehtäväksi ja ehkäisevän päihdetyön yhteyshenkilö vaihtui. Vuoden 2024 tavoitteena on tutustua ja kehittää yhteistyötä tupakkalakiin liittyvissä asioissa.

Kuntien toteuttamassa tuotevalvonnassa vuosina 2023–24 korostuu toukokuussa 2022 voimaan tullut tupakkalain muutos. Tupakkalailla säädetään jatkossa tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten merkinnöistä niin, etteivät ne saa merkinnöiltään tai muulta ulkoasultaan erottua muiden vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausista (pakolliset ja sallitut merkinnät). Pakkausten ja tuotteiden ulkoasun yhdenmukaisuutta koskeva sääntely on tullut voimaan 1.5.2023.

Markkinoinnin valvonnassa huomiota tullaan kiinnittämään myös myyntipaikan verkko- ja sosiaalisen median sivustojen mahdollisiin mainonnallisiin elementteihin. Ehkäisevän päihdetyön yhteistyönkehittämisen kautta pyritään löytämään keinoja parantaa viranomaisyhteistyötä.

Tupakkalain muutoksella 283/2022 tupakointikielto laajennettiin koskemaan myös yleisiä uimarantoja. Yleisellä uimarannalla tarkoitetaan ns. EU-uimarantaa, jossa kunnan terveydensuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan ja joista on tehtävä terveydensuojelulain (763/1994) 13 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen ilmoitus. Tupakointi uimarannoilla on kielletty toukokuun alusta syyskuun loppuun. Tupakointikieltoja tarkastetaan vuonna 2024 EU-uimarannoille tehtävien terveydensuojelulain mukaisen tarkastusten yhteydessä (9 tarkastusta).

Samalla lakimuutoksella tupakointi kiellettiin myös leikkikentillä, joista on laadittava kuluttajaturvallisuuslain (9/920/2011) 7§:n mukainen turvallisuusasiakirja sekä lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueita, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille. Lisäksi sääntelyä tupakointikielloista ja niiden valvonnasta asuntoyhteisöissä selkeytettiin.

Tupakkalain muutokset koskien vähittäismyyntiä on päivitetty Valviran laatimaan vähittäismyyntitarkastusohjeeseen. Muutokset huomioidaan tarkastuksilla.

14.2 Nikotiinivalmisteiden valvonta

Tupakoinnin lopettamiseen tarkoitettuja nikotiinikorvausvalmisteita saa myydä apteekkien lisäksi tupakan vähittäismyyntipaikoissa. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettut itsehoitovalmisteet on luokiteltu lääkkeiksi ja niitä saadaan myydä valvotusti yli 18-vuotiaille.

Lääkelaisissa on säädetty kunnalle tehtäviä nikotiinivalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Lääkelain mukaisesta nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntin valvonnasta ei ole valtakunnallista valvontaohjelmaa. Lääkelakiin perustuvaa nikotiinivalmisteiden myyntiä valvotaan ensisijaisesti tupakkalain mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja on Salossa 34 kpl, joista tarkastetaan vuonna 2024 18 kpl. Somerolla nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja on 6 kpl, joista tarkastetaan vuonna 2024 2 kpl.

15. Valvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi

Tietoja valvontakohteista, tehdyistä tarkastuskäynneistä ja näytteenotoista, käsitellyistä hakemuksista ja ilmoituksista, käytetyistä pakkokeinoista ja muista tehdyistä valvontatoimenpiteistä pidetään yllä valtakunnallisessa toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmässä VATI:ssa, missä ne ovat myös alue- ja keskushallintoviranomaisten käytettävissä. Tarkastusten, näytteenoton sekä VASU- ja omien painopisteiden toteutumista seurataan yksikössä ajantasaisesti VATI:n seuranta- ja raportointitoimintojen avulla. Tuloksia ja mahdollisesti tarvittavia toimenpiteitä käsitellään kuukausittain valvonnan omissa palaverissa. Rakennus- ja ympäristövalvonnan johtoryhmässä käsitellään säännöllisesti päivittäisjohtamisen taulun avulla kaikkien toimialaan kuuluvien yksiköiden prosessien sujuvuutta, taloutta sekä henkilöstötilannetta. Rakennus- ja ympäristölautakunta seuraa useita kertoja vuodessa toimialan talous- ja toimintaraporttien kautta myös ympäristöterveydenhuollon yksikön tilannetta.

Suunnitelmavuoden toteutumisen arviointi käsitellään rakennus- ja ympäristölautakunnassa helmikuun loppuun mennessä ja toimitetaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän VYHAn kautta aluehallintovirastolle. Yhteenvedossa selvitetään toteutuneiden suunnitelman mukaisten tarkastusten ja muiden tarkastusten määrät toimintatyypeittäin, hyväksymispäätösten, käsiteltyjen ilmoitusten ja myönnettyjen lupien määrät, tiedot kertyneistä maksutuloista sekä arvioidaan yleisesti valvontasuunnitelman toteutumista ja voimavarojen riittävyyttä. Jos toteutuma eroaa merkittävästi suunnitelmasta, arvioinnissa tuodaan esille mahdollisia syitä sekä vaadittavia toimenpiteitä, jotta tavoitteet toteutuisivat jatkossa. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä.

Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma on erillisenä osiona.

Liite 1 Elintarvikelain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastukset ja ajankäyttö 2024

Toimintatyyppi	Toimintoja		Tarkastetaan joka vuosi		Tarkastetaan harvemmin		Suunnitellut tarkastukset, toimintoja 2024		Suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytettävä aika (ka)	
	Salo	Somero	Salo	Somero	Salo	Somero	Salo	Somero	Salo	Somero
Juomien valmistus	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Makeisten valmistus	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Muu valmistus	6	1	0	0	6	1	3	0	9	0
Yhdistelmätuotteiden valmistus	1	0	1	0	1	0	1	0	3	0
Elintarvikekontaktimateriaalien jakelu tai markkinointi	4	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Elintarvikekontaktimateriaalien maahantuonti	4	0	0	0	3	0	2	0	8	0
Elintarvikekontaktimateriaalien valmistus tai jatkojalostus	3	1	0	0	3	1	0	0	0	0
Elintarvikkeiden kuljetus	3	2	0	0	3	2	1	0	2	0
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä	5	0	0	0	5	0	3	0	6	0
Elintarvikkeiden tukkumyynti	13	1	1	0	9	1	6	0	18	0
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	111	32	8	3	102	29	39	16	108	48
Kuluttajan tuotteiden käsittely, eläinperäiset elintarvikkeet	1	1	0	0	1	1	0	1	0	4
Grilli- tai pikaruokatoiminta	27	10	2	0	24	10	9	3	27	9
Kahvilatoiminta	49	13	2	0	45	13	20	3	60	9
Ravintolatoiminta	80	8	48	3	26	5	59	4	236	16
Suurkeittiö, keskuskeittiötoiminta	12	3	7	3	8	0	9	3	36	12
Suurkeittiö, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	30	10	4	7	29	3	20	7	60	21
Tarjoilukeittiötoiminta	69	14	0	0	66	14	25	10	75	30
Elintarvikkeiden pakkaaminen	1	0	0	0	1	0	1	0	3	0
Muu elintarvikkeiden varastointi	1	2	0	0	1	2	0	2	0	6
Kalajalosteiden valmistus	2	0	2	0	0	0	8	0	40	0
Jauhelihan valmistus	0	1	0	1	0	0	0	1	0	5
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	2	1	2	1	0	0	8	4	40	20
Raakalihavalmisteiden valmistus	0	1	0	1	0	0	0	1	0	5
Juuston valmistus	0	1	0	1	0	0	0	2	0	10
Munapakkaamo	1	1	0	1	1	0	0	1	0	4

Elintarvikkeiden maahantuonti	14	0	0	0	11	0	5	0	15	0
Elintarvikkeiden maastavienti	2	0	0	0	1	0	1	0	3	0
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	11	1	2	1	10	0	7	2	28	8
Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	8	1	0	0	6	1	3	0	9	0
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	6	3	1	1	3	2	1	2	4	8
Muiden viljatuotteiden valmistus	2	0	0	0	2	0	2	0	8	0
Myllytoiminta	1	0	0	0	1	0	1	0	3	0
Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus	1	1	0	0	1	1	1	1	3	3
Vähäriskinen lihankäsittely	12	0	0	0	11	0	2	0	8	0
	485	109	80	23	385	86	237	63	812	218
Salo ja Somero yhteensä	594						300		1030	

Liite 2 Terveysturvallisuuden mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastukset ja ajankäyttö vuonna 2024

Toimintatyyppi	Toimintoja		Tarkastetaan joka vuosi		Tarkastetaan harvemmin		Suunnitellut tarkastukset		Tarkastusaika (h/tark.)	Kokonais-tarkastusaika (h)	
	Salo	Somero	Salo	Somero	Salo	Somero	Salo	Somero		Salo	Somero
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	40	11	0	0	40	11	8	4	3	24	12
Muu ihon käsittely tai hoito	3	1	0	0	3	1	1	0	3	3	0
Solarium	1	1	0	0	1	1	0	0	2	0	0
Tatuointi ja lävistys	2	1	0	0	2	1	0	0	3	0	0
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot	44	7	0	0	44	7	13	2	3	39	6
Yleinen liikuntatila	30	6	0	0	30	6	7	0	3	21	0
Muu uimapaikka	1	3	0	0	1	3	0	0	2	0	0
Yleiset altaat	2	1	2	1	0	0	2	1	4	8	4
Pienet yleiset uimarannat	10	6	10	6	0	0	10	6	2	20	12
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	7	2	7	2	0	0	7	2	3	21	6
Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	3	3	0	0	3	3	2	0	3	6	0
Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset	2	1	0	0	2	1	0	0	3	0	0
Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoitola	7	1	0	0	7	1	3	0	3	9	0
Hotelli	7	1	0	0	7	1	3	1	4	12	4
Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	2	3	0	0	2	3	0	0	4	0	0
Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen	4	4	0	0	4	4	1	2	3	3	6

Muu majoitustoiminta	16	0	0	0	16	0	10	0	3	30	0
Ammattioppilaitos	4	0	0	0	4	0	0	0	8	0	0
Korkeakoulu	1	0	0	0	1	0	0	0	8	0	0
Lukio	3	1	0	0	3	1	1	0	8	8	0
Muu aikuiskoulutus	4	1	0	0	4	1	1	0	4	4	0
Muut koulut ja oppilaitokset	3	1	0	0	3	1	0	1	4	0	4
Peruskoulu	30	6	0	0	30	6	4	2	7	28	14
Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	4	1	0	0	4	1	0	0	2	0	0
Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	44	7	0	0	44	7	17	5	5	85	25
Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	3	2	0	0	3	2	1	0	4	4	0
Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	9	2	0	0	9	2	2	1	3	6	3
Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat: tehostettu palveluasuminen)	7	0	0	0	7	0	0	0	4	0	0
Vanhainkoti (laitoshuolto)	4	0	0	0	4	0	4	0	4	16	0
Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	14	4	0	0	14	4	10	0	4	40	0
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	7	1	0	0	7	1	5	0	4	20	0
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	19	4	19	4	0	0	19	4	8	152	32
Saunat	2	3	0	0	2	3	2	1	2	4	2
Yhteensä	339	85	38	13	301	72	133	32		563	130
Salo ja Somero yhteensä	424						165			693	

Liite 3 Tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteet, tarkastukset ja ajankäyttö 2024

Toimintatyyppi	Kohteita		Ohjeellinen tarkastustiheys	Tarkastukset		Tarkastuksiin käytettävä aika (h)	
	Salo	Somero		Salo	Somero	Salo	Somero
Ravitsemisliikkeet, joissa erillinen tupakointitila	2	0	0,3	0	0	0	0
Vähittäismyyntipaikat	62	14	0,5	24	4	48	8
Tukkumyyntipaikat	1	1	0,5	1	0	2	0
Yhteensä	65	15		25	4	50	8
Salo ja Somero yhteensä	80			29		58	